

Innhold

Forord til 2021-utgaven XIX

Forord til 2013-utgaven XX

Ordliste XXII

Kapittel 1

Internasjonal privatrett mellom nasjonal rett og harmonisering 1

1.1 Innledning 1

1.2 Harmonisering av den internasjonale privatretten 2

1.3 Internasjonal privatrett i
Den europeiske union 4

1.4 Norsk internasjonal privatrett og internasjonal
harmonisering 7

1.5 Betydningen av EUs internasjonale
privatrett for norsk rett 9

1.5.1 Jurisdiksjon 18

a) Luganokonvensjonen 18

b) Luganokonvensjonens betydning for
tvisteloven 21

c) EU-rettens betydning for vernetingsreglene
i særlovgivning 25

1.5.2 Lovvalg 25

a) Intern harmonisering 26

b) Harmonisering på tvers av rettsområdene 28

Kapittel 2

Den internasjonale privatrettslige metode: kvalifikasjon og tilknytning ... 31

2.1 Innledning 31

2.2 Forutsetning for å avgjøre hvilken internasjonal privatrett
som skal anvendes: verneting 33

2.3	Forutsetning for å avgjøre hvilke vernetings- og lovvalgsregler som skal anvendes: kvalifikasjon	34
2.3.1	Kvalifikasjon i henhold til hvilket lands rett?	44
2.3.2	Kvalifikasjon av ukjente rettsinstitutter	50
2.3.3	Kvalifikasjon etter uvanlige kategorier	53
2.4	Hvordan fungerer vernetings- og lovvalgsreglene? Tilknytningsfaktor	54
2.4.1	Forutsigbarhet	55
	a) Allsidighet	55
	b) Harmonisering	56
	c) Konsistens	56
	d) Objektivitet	58
2.4.2	Den nærmeste tilknytning	58
	a) Den tradisjonelle tilnærming: den individualiserende metode	59
	b) Den moderne metode: faste regler for typetilfeller	60
	c) Den nærmeste tilknytning: faste regler for typetilfeller	61
	d) Den nærmeste tilknytning i mangel av faste norske regler: EU-regler	64
	e) Den nærmeste tilknytning i mangel av faste regler: totalvurdering	66

Kapittel 3

Lovvalgsreglenes virkninger	69	
3.1 Kollisjonsrettslig virkning (ekte lovvalg)	69	
3.2 Materielle rettslig virkning (uekte lovvalg) for rent interne kontrakter	71	
3.3 Materielle rettslig virkning (uekte lovvalg) for valg av ikke-statlige regler	73	
3.4 Lovvalgsreglenes rekkevidde: <i>dépeçage (separability)</i>	73	
3.5 <i>Renvoi</i>	77	
3.6 Konvensjonsbaserte ensartede regler	87	
3.7 Forskjellen mellom lovvalgsregler og avgrensingsregler	88	
3.8 Avgjørelse av lovvalgsspørsmålet <i>ex officio</i>	89	
3.8.1 Rettens ansvar for anvendelse av lovvalgsreglene	90	
3.8.2 Rettens ansvar for anvendelse av fremmed rett	93	
	a) Høyesteretts begrensede kompetanse	93
	b) Kartlegging av fremmed rett	94
	c) Tilstrekkelige opplysninger om fremmed rett	98

3.9	Domstolens avgjørelse av lovvalgsspørsmålet – særskilt avgjørelse	99
-----	--	----

Kapittel 4

Begrensninger av bakgrunnsrettens anvendelse: internasjonalt

preseptoriske regler	102
4.1 Innledning	102
4.2 Internasjonalt preseptoriske regler	103
4.2.1 Nasjonal rett og betydning av EU-kilder	105
4.2.2 Kriterier for ufravikelighet i internasjonale forhold	107
a) Ikke alle ufravikelige regler er internasjonalt preseptoriske	108
b) Restriktiv anvendelse	109
c) Ikke bare regler med offentligrettslig karakter	111
d) Tilknytning forutsettes	112
4.2.3 Lovvalgsregler på særlige områder er ikke internasjonalt preseptoriske regler	113
4.2.4 Konkretisering gjennom delvis internasjonalt preseptoriske regler	115
4.2.5 Forhold mellom konkretisering og den generelle inngrepsadgangen: forbrukeravtaler, forsikringsavtaler og arbeidsavtaler	116
a) Er bustadoppføringslova og avhendingslova internasjonalt preseptoriske utover rammene i Roma I artikkel 6?	118
b) Er finansavtaleloven internasjonalt preseptorisk utover rammene i finansavtaleloven § 2 tredje ledd?	122
c) Internasjonalt preseptoriske bestemmelser utover det aktuelle rettsområdet påvirkes ikke	123
4.2.6 Internasjonalt preseptoriske regler i norsk rett	123
a) Forsikringsavtaler	124
b) Agentavtaler	126
c) Arbeidsavtaler	127
d) Forbrukeravtaler	128
e) Finansavtaler	130
f) Avtaleloven	134
g) Transportavtaler	136
h) Selskapets samfunnsansvar	137
i) Personvern og ytringsfrihet	137
j) Person- og familierett	139

	k) Arverett	140
4.2.7	Hvilket lands internasjonalt preseptoriske regler? ..	140
	a) Umulig oppfyllelse	143
	b) Ulovlige avtaler	143
	c) Reproberte avtaler	144
	d) Lovvalg som omgåelse?	145
	e) Tredjelands adferdsregler	146
	f) Tredjelands formregler	147
	g) Oppsummering	147
4.2.8	Tilnærmingen i tidligere rettspraksis	147

Kapittel 5

	Begrensninger av bakgrunnsrettens anvendelse: <i>ordre public</i>	152
5.1	Innledning	152
5.2	Kilder	153
5.3	Nasjonal standard innenfor internasjonale rammer	157
5.4	Innholdet	160
5.5	Anvendelse av <i>ordre public</i> -forbeholdet	163
	5.5.1 Vurdering av det konkrete resultatet	163
	5.5.2 Avvik fra norsk rett er ikke tilstrekkelig	167
	5.5.3 Avveining	172
	5.5.4 Spesielt om effektivitetshensyn (innrettelse vs. allmennprevensjon)	173
	5.5.5 Innenlandstilknytning	180
5.6	Virkning av at <i>ordre public</i> -forbeholdet gjøres gjeldende: det rettsomme rommet	183
5.7	<i>Ordre public</i> og internasjonalt preseptoriske regler	185
5.8	Forskjellige typer <i>ordre public</i> ?	188
	5.8.1 Negativ <i>ordre public</i>	188
	5.8.2 Positiv <i>ordre public</i>	188
	5.8.3 Internasjonal <i>ordre public</i>	189
	5.8.4 <i>Truly international ordre public</i>	190

Kapittel 6

	Internasjonalt vernetting: innledning	191
6.1	Innledning	191
6.2	Tvisteloven	194
6.3	Særlovgivning	195
6.4	Konvensjoner	195

Kapittel 7

Internasjonalt verneting: Luganokonvensjonen	199
7.1 Innledning	199
7.2 Luganokonvensjonens geografiske anvendelsesområde	199
7.3 Luganokonvensjonens saklige anvendelsesområde:	
sivile saker	207
7.4 Unntak fra Luganokonvensjonens anvendelsesområde	211
7.4.1 Spesielt om konkursumntaket	212
7.5 Tilknytningsfaktorer	215
7.5.1 Saksøktes alminnelige verneting	215
7.5.2 Særlige vernetingsregler	216
7.5.3 Vernetingsregler for den svake part:	
forsikringsavtaler, forbrukeravtaler og individuelle	
arbeidsavtaler	217
7.5.4 Eksklusive verneting	220
7.5.5 Kumulasjon av krav	220
7.5.6 Vedtatt verneting	223
7.5.7 Voldgiftsavtaler	230
7.6 Ingen skjønsmargin	230
7.7 Intensitet av domstolens prøving	231
7.7.1 Spesielt om direktekrav mot forsikringselskap	232
7.8 Prejudisielle spørsmål	236

Kapittel 8

Internasjonalt verneting: tvisteloven og særlovgivning	238
8.1 Innledning	238
8.2 Kompetansefordelingsregler som ikke gir internasjonal domsmyndighet – særlig om formuesverneting	239
8.3 Tilknytningsfaktorer som gir internasjonal domsmyndighet	241
8.3.1 Alminnelig verneting	242
8.3.2 Særlige verneting	243
8.3.3 Verneting for konkurstypiske søksmål	243
8.3.4 Kumulasjon	245
8.3.5 Vedtatt verneting	245
8.3.6 Tvungent verneting	248
8.3.7 Voldgiftsavtaler	248
8.4 Skjønsmargin: forholdet mellom tvisteloven § 4-3 og øvrige vernetingsregler	248
8.4.1 Tvisteloven § 4-3 som vernetingsregel som forutsetter skjønnsvurdering?	251
a) Hjemmel for å fremme en sak uten verneting i Norge	252

	b) Hjemmel for å avvise en sak med vernetings i Norge	254
8.4.2	Tvistelovens § 4-3 som regel som forutsetter anvendelse av vernetingsregler?	256
	a) Hjemmel for å fremme en sak uten vernetings i Norge	257
	b) Hjemmel for å avvise en sak med vernetings i Norge	260
8.4.3	Skjønnsmargin og nødskompetanse	263
8.5	Intensitet av domstolens prøving	265
8.6	Prejudisielle spørsmål	265

Kapittel 9

Anerkjennelse og fullbyrdelse av sivile dommer		266
9.1	Innledning	266
9.2	Kilder	267
9.3	Anerkjennelse av dommer eller vedtak på person-, familie- og arverettens område	268
9.4	Anerkjennelse av dommer avsagt av domstoler i Storbritannia: særlig arv og konkurs	271
9.5	Anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer etter Luganokonvensjonen	271
9.6	Anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer avsagt av vedtatt domstol	272
9.7	<i>Ordre public</i> -forbeholdet	273

Kapittel 10

Anerkjennelse og fullbyrdelse av voldgiftsavgjørelser		276
10.1	Innledning: voldgift eller domstoler?	276
	10.1.1 Fortrolighet	277
	10.1.2 Fleksibilitet	278
	10.1.3 Valg av voldgiftsdommere med spisskompetanse ...	279
	10.1.4 Nøytralt sete	280
	10.1.5 Bindende og rettskraftige avgjørelser	281
	10.1.6 Tvangsfullbyrdelse	281
	10.1.7 Kostnadsnivå	282
	10.1.8 Delokalisering	282
	10.1.9 Konklusjon	283
10.2	Anerkjennelse og fullbyrdelse av voldgiftsdommer	283
	10.2.1 Hvilke kilder voldgiftsretten forholder seg til	285
	10.2.2 Innsigelser mot voldgiftsdommen: gyldighet og tvangsfullbyrdelse	287

10.2.3	Bindende voldgiftsavtale	288
10.2.4	Strid med <i>ordre public</i>	290
10.2.5	Intensitet av domstolens prøving	295
10.2.6	Voldgiftsrettens myndighet til å gripe inn i partenes lovvalg: internasjonal privatrett	301
10.2.7	Hvilken internasjonal privatrett skal anvendes?	303

Kapittel 11

Internasjonal personrett for fysiske og juridiske personer:

status, rettsevne, rettslig handleevne	308
11.1 Innledning	308
11.2 Kilder	309
11.3 Kvalifikasjon: Hva som er personrettslig	311
11.4 Vernetting	313
11.4.1 Prejudisielle spørsmål	313
11.4.2 Selskapets samfunnsansvar	314
11.5 Tilknytningsfaktor for vernetting og lovvalg	314
11.5.1 Innledning: bosted, <i>lex fori</i> og statsborgerskap	314
11.5.2 Fra domisil til vanlig bosted	316
11.5.3 Vanlig bosted og prosessuelt bosted	322
11.5.4 Vanlig bosted på kontrakts- og deliktrettens område	324
11.6 Personlig status: navn, rettsevne, rettslig handleevne for fysiske personer	327
11.7 Rettsevne for juridiske personer	329
11.7.1 Spesielt om samfunnsansvar	329
11.8 Rettslig handleevne for juridiske personer – representasjon av et selskap gjennom sine organer og fullmakt	330
11.9 <i>Renvoi</i>	335
11.10 Begrensninger av bakgrunnsrettens anvendelse	336
11.10.1 Internasjonalt preseptoriske regler	336
11.10.2 <i>Ordre public</i>	336

Kapittel 12

Internasjonal selskapsrett	337
12.1 Innledning	337
12.2 Kilder	338
12.3 Kvalifikasjon: Hva som er selskapsrettslig	339
12.4 Vernetting	340
12.4.1 Selskapets sete (ikke bosted)	341
12.4.2 Vernetingsavtaler	342
12.5 Lovvalg	342

12.5.1	Lovfestede regler	343
12.5.2	Ikke nødvendigvis klart skille mellom teoriene: tilknytningsfaktor	347
	a) Forholdet mellom vedtektsbestemt hovedkontor, hovedadministrasjon og forretningskontor	347
	b) Innholdet av «hovedadministrasjon»	349
12.5.3	Konsekvensene for flytting av hovedsete	352
12.5.4	Lovfestet lovvalgsregel: oppsummering	356
12.5.5	Påvirkning fra EU-rett	356
12.6	Materielle regler som basis for tilknytningsfaktorer – ikke lovvalgsteorier som hjemmel for juridiske virkninger	362
12.7	Ingen spesifikke virkninger knyttet til hver av teoriene	367
12.7.1	Stiftelsesteorien innebærer ikke nødvendigvis at et selskap som flytter sitt hovedsete ut av landet, skal forbli uberørt av flyttingen	367
12.7.2	Hovedseteteorien innebærer ikke nødvendigvis at et selskap som flytter sitt hovedsete ut av landet, har plikt til å likvidere	368
12.8	Kriterier for å definere tilknytningsfaktor	369
12.9	Konklusjon	373
12.10	<i>Renvoi</i>	375
12.11	Begrensninger av bakgrunnsrettens anvendelse	375
12.11.1	Internasjonalt preseptoriske regler	375
12.11.2	<i>Ordre public</i>	375

Kapittel 13

Internasjonal familierett	377	
13.1	Innledning	377
13.2	Kilder	378
13.3	Kvalifikasjon: Hva som er familierettslig	380
13.4	Vernetting	383
13.4.1	Vernetting for ekteskapssaker	383
13.4.2	Vernetting for saker om formuesordningen	385
13.4.3	Vernetting for saker om foreldreskap	385
13.4.4	Vernetting for foreldretvister	386
13.4.5	Vernetting for bidragsaker	386
13.5	Lovvalg	387
13.5.1	Lovvalg for ekteskapets gyldighet	387
13.5.2	Lovvalg for saker om ekteskapsoppløsning	389
	a) Personlige virkninger (underholdsplikt)	389
	b) Formuerettslige virkninger	392
	c) Partsautonomi	395

13.5.3	Lovvalg for foreldreskap	397
13.5.4	Lovvalg for foreldretvister	398
13.5.5	Lovvalg for barnebidrag	398
13.6	<i>Renvoi</i>	399
13.7	Begrensninger av bakgrunnsrettens anvendelse	400
13.7.1	Internasjonalt preseptoriske regler	400
13.7.2	<i>Ordre public</i>	400
Kapittel 14		
Internasjonal arverett		401
14.1	Innledning	401
14.2	Kilder	403
14.3	Kvalifikasjon: Hva som er arverettslig	404
14.4	Vernetting	406
14.4.1	Vernetting for offentlig skifte	406
14.4.2	Vernetting for privat skifte	407
14.5	Lovvalg	409
14.5.1	Tilknytningsfaktor	409
14.5.2	Lovvalg for testament	411
14.5.3	Spesielt om partsautonomi	411
14.6	<i>Renvoi</i>	413
14.7	Begrensninger av bakgrunnsrettens anvendelse	414
14.7.1	Internasjonalt preseptoriske regler	414
14.7.2	<i>Ordre public</i>	414
Kapittel 15		
Internasjonal kontraktsrett		416
15.1	Innledning	416
15.2	Kilder	416
15.3	Kvalifikasjon: Hva som er kontraktsrettslig	418
15.3.1	Hva som er en kontrakt	418
15.3.2	Hva som er en forbrukeravtale	421
15.3.3	Spesielt om tilbakeføringskrav (<i>actio pauliana</i>)	423
15.4	Vernetting for kontraktsrettslige forpliktelser	425
15.4.1	Kravet tvisten gjelder. Pengekrav	426
15.4.2	Primærkrav	430
15.4.3	Oppfyllelsesstedet	431
15.5	Vernetting for forbrukeravtaler	433
15.6	Vernetting for forsikringsavtaler	434
15.7	Vernetting for individuelle arbeidsavtaler	434
15.8	Rom for skjønn?	435
15.9	Lovvalg for kontrakter generelt	436

15.10	Lovvalg foretatt av partene (partsautonomi)	437
15.10.1	Kjøpslovvalgsloven	438
15.10.2	Analogisk anvendelse av partsautonomi?	439
15.10.3	Avtalefrihet som hjemmel for partsautonomi?	439
15.10.4	Alminnelig anerkjent internasjonalt prinsipp?	441
15.10.5	Alminnelig prinsipp i norsk rett	442
15.10.6	Hensyn til EU-internasjonalt privatrett	442
15.11	Eksplisitt lovvalg	443
15.12	Stiltiltende lovvalg	443
15.12.1	Valg av vernetting ikke tilstrekkelig	445
15.12.2	Kontrakter skrevet på formularer underlagt et bestemt rettssystem	446
15.12.3	Bruk av klausuler med en klar virkning etter utenlandsk rett	446
15.12.4	Bruk av boilerplate-klausuler eller typisk <i>common law</i> kontraktsstil	447
15.12.5	Stiltiltende henvisning til et autonomt system?	453
	a) Internasjonalt alminnelig anerkjente prinsipper	454
	b) Rettssystemets konvergens	456
15.13	Delvis lovvalg	458
15.14	Valg av et ikke-nasjonalt rettssystem	459
15.15	Større valgmulighet i voldgift?	463
15.16	Omgåelse?	464
15.17	Gyldighet av lovvalget	464
15.18	Endringer i lovvalget	465
15.19	Lovvalg hvis partene ikke har foretatt et valg: realdebitorens bosted	466
15.19.1	Lovvalg for kjøpsavtaler	466
15.19.2	Lovvalg for tjenesteavtaler, herunder agent-, franchising- og distribusjonsavtaler	467
15.19.3	Lovvalg for avtaler om tinglige rettigheter over fast eiendom	468
15.19.4	Lovvalg for finansavtaler	469
15.19.5	Lovvalg for transportavtaler	470
15.19.6	Lovvalg for forbrukerkjøp	472
15.19.7	Lovvalg for andre forbrukeravtaler	473
15.19.8	Lovvalg for forsikringsavtaler	474
15.19.9	Lovvalg for individuelle arbeidsavtaler	475
15.19.10	Lovvalg for veksler, sjekker og omsettbare papirer	477
15.19.11	Lovvalg for vernetingsavtaler	478
15.19.12	Lovvalg for voldgiftsavtaler	478
15.20	Realdebitorens bosted som nærmeste tilknytning	478

15.20.1	Nærmeste tilknytning og realdebitorens bosted i europeisk rett: fra Romakonvensjonen til Roma I ..	479
15.20.2	Nærmeste tilknytning og realdebitorens bosted i tidligere norsk rett	483
15.20.3	Nærmeste tilknytning og realdebitorens bosted i norsk rett i dag	485
15.21	Unntak for nærmere tilknytning	486
15.21.1	Avtaler med nær tilknytning til hverandre	486
15.21.2	Partenes felles rett?	489
15.22	Lovvalgets virkninger	490
15.22.1	Rekkevidde	490
15.22.2	Kollisjonsrettslig virkning	491
15.22.3	Lovvalg for formkrav	491
15.22.4	Lovvalg for avtalens gyldighet	492
15.22.5	Ingen <i>renvoi</i>	494
15.23	Begrensninger av bakgrunnsrettens anvendelse	495
15.23.1	Internasjonalt preseptoriske regler	496
15.23.2	<i>Ordre public</i>	497
15.24	Lovvalsregler på tilgrensende områder	498

Kapittel 16

Internasjonal erstatningsrett	500
16.1 Innledning	500
16.2 Kilder	500
16.3 Kvalifikasjon: Hva som er delikt	501
16.3.1 Spesielt om skadelidtes direktekrav mot forsikringsselskaper	503
16.3.2 Erstatningssaker som følger av straffbare forhold ..	506
16.4 Verneting: skadestedet	508
16.4.1 Handlingsstedet eller virkningsstedet (distansedelikter)	509
16.4.2 Flere skadesteder (strødelikter)	510
16.4.3 Direkte skade	513
a) Direktekrav mot produsent/utsteder basert på kartell	513
b) Økonomisk tap	514
16.5 Spesielt om skadelidtes direktekrav mot forsikringsselskap ...	517
16.6 Rom for skjønn?	517
16.7 Lovvalg: Hovedregelen er skadestedets rett	519
16.7.1 Skadestedet	524
16.7.2 Direkte skade	525

16.8	Når handlingsstedet ikke er det samme som skadestedet: virkningsstedets rett	525
16.8.1	Handlingsstedets retts relevans	527
16.9	Unntak fra hovedregelen	531
16.9.1	Partenes felles hjemlandsrett	531
16.9.2	Erstatningskrav knyttet til straffesaker?	531
16.9.3	Unntak for åpenbart nærmere tilknytning til et annet land	534
16.10	Prekontraktuelt ansvar, uberettiget berikelse, uanmodet forretningsføring	537
16.11	Direktekrav mot forsikringsselskap	538
16.12	Produktansvar	543
16.13	Forurensningsansvar	544
16.14	Samfunnsansvar	546
16.15	Immateriellrettigheter og illojal konkurranse	550
16.16	Ærekrenkelse	550
16.17	Partsautonomi	552
16.18	Bakgrunnsrettens rekkevidde	554
16.19	<i>Renvoi</i>	554
16.20	Begrensninger av bakgrunnsrettens anvendelse	555
16.20.1	Internasjonalt preseptoriske regler	556
16.20.2	<i>Ordre public</i>	556

Kapittel 17

Internasjonal tingsrett	558	
17.1	Innledning	558
17.2	Kilder	559
17.3	Kvalifikasjon: Hva som er tinglige rettigheter	559
17.4	Vernetting	564
17.4.1	Vernetting for tinglige rettigheter i fast eiendom	565
17.4.2	Vernetting for tinglige rettigheter i løsøre	566
17.5	Lovvalg	567
17.5.1	Lovvalg for tinglige rettigheter i fast eiendom	567
17.5.2	Lovvalg for tinglige rettigheter i løsøre	568
17.5.3	Lovvalg for tinglige rettigheter i realregistrerbart løsøre, verdipapirer, finansielle instrumenter	569
17.5.4	Lovvalg for tinglige rettigheter i rettigheter eller fordringer	571
17.5.5	Lovvalg for tinglige rettigheter i kulturminner – godtroerverv og hevd	575
17.5.6	Lovvalg for tinglige rettigheter i konkurs	577
17.6	Tidspunktet for vurderingen av tingens beliggenhet	577

17.7	<i>Renvoi</i>	579
17.8	Begrensninger for bakgrunnsrettens anvendelse	580
17.8.1	Internasjonalt preseptoriske regler	580
17.8.2	<i>Ordre public</i>	580
	Bibliografi	581
	Forarbeider, rapporter og offentlige dokumenter	597
	Bindende kilder	602
	Soft law-kilder	611
	Domstolsavgjørelser	613
	Stikkordsregister	624